

Hold øje med lille stadebille (*Aethina tumida*)

Marts 2018 Den lille stadebille er en bille, der som voksen og især som larve forårsager skade i bifamilier ved at æde biyngel, pollen og honning. Billen findes ikke naturligt i Europa. Den er kategoriseret som karantæneskadegører af EU og dermed reguleret i fælles EU lovgivning. Der er derfor meldepligt, og stadebiller skal bekæmpes.

Hvordan ser lille stadebille ud?

Billen er mørkebrun til sort og ca. 6 mm lang og altså på størrelse med en mariehøne. Den bevæger sig hurtigt, når den går hen over en overflade, og da den også kan flyve, kan den hurtigt spredes vidt omkring. Billens larver er hvide og ret små i de tidlige larvestadier, mens de ældre stadier er nemme at se, når de kravler i et bistade. De kan dog forveksles med larver af voksmøl. Det er kun muligt at skelne æg, larver eller pupper af lille stadebille fra andre biller med DNA-metoder, men de voksne biller kan let bestemmes morfologisk, da de har et karakteristisk udseende.

Livscyklus

De voksne biller flyver for at finde honningbier, enten levende bifamilier eller uddøde bistader med rester af vokstavler, biyngel, pollen eller honning. De voksne biller parrer sig, og hunbillerne kan lægge mere end 1000 æg over en lang periode, mere end 1 år, hvis forholdene i bistadet er optimale. De mere end tusinde æg, som en hunbille kan producere, lægges ofte i celler, revner og sprækker i hobe af mere end hundrede æg. I løbet af en uge vil der udvikles larver fra æggene, og det er deres ædning af bilarver og pollen, der forårsager skader i bistadet. De voksne biller æder den samme føde, men larverne gør mest skade. Larverne angribes af honningbier, og derfor forsøger de at holde afstand ved at grave tunneller i biernes vokstavler for at komme fra celle til celle. Dette kan få tavlerne til at bryde sammen. Larverne æder pollen og honning undervejs, mens de søger efter bilarver og pupper. Larvernes afføring vil føre til gæring af honningen i bistadet. Når larverne er fuldt udviklede efter 10 til 16 døgn, kryber de ud af bistadet for at forpuppe sig i jorden.

Det kræver en jordtemperatur over 15°C for, at puppestadiet kan gennemføres. Afhængigt af temperaturen kan forpupningen tage fra 2 til 9 uger. I Danmark kan billerne næppe nå mere end én generation om året. Efter at pupperne er færdigudviklede, vil de nye biller komme op af jorden og begynde at søge efter bierfamilier, som de finder med lugtesansen indenfor en afstand af op til 10-20 km. Billerne kan overvinde i bistader ved at gemme sig i honningbiernes vinterklynger.

Hvordan opdager man angreb af den lille stadebille?

Den lille stadebille lever især i honningbistader, og chancen for at finde den er meget højere i bistader, end alle andre steder. Biavlere bør derfor vide, hvad de skal se

efter, når de inspicerer deres bifamilier. De første symptomer på angreb er fund af de voksne biller. Voksne individer af lille stadebille er lyssky, og de vil derfor løbe væk, når bistadet åbnes, og forsøge at gemme sig i mørke hjørner. Billerne forsøger at undgå angreb fra honningbier, og de gemmer sig derfor især i honningmagasinerne, hvor bierne ikke er så talrigt tilstede. Det er en god idé at undersøge undersiden af låget i bistadet, når man løfter det op for at sikre, at ingen biller gemmer sig der. Billernes æg er vanskelige at opdage, og billens larver gemmer sig også, men deres tilstedeværelse kan afsløres ved gæret honning og sammenfaldne tavler på grund af de tunneller, som larverne gnaver. Voksmøllarver kender mange biavlere fra deres bistader eller lager med vokstavler. Larver af lille stadebille kan skelnes fra disse på de 3 par lange ben, pigge på ryggen af hvert kropssegment og 2 store pigge, der rager frem fra bagenden.

Hvor kan den lille stadebille angribe?

Honningbier er det fortrukne bytte for den lille stadebille. På lagre med tavler med rester af honning og pollen kan den lille stadebille gøre stor skade. Der er få eksempler på fund af lille stadebille i boer af humlebier, typisk tæt ved bistader. Det er uklart, om den lille stadebille kan gøre skade på humlebier eller andre vilde bier. Den lille stadebille kan overleve og formere sig på overmoden frugt, specielt banan og melon, men der er ikke fare for angreb på frisk frugt.

Hvor finder man lille stadebille?

Den lille stadebille er oprindeligt hjemmehørende i Afrika syd for Sahara. Fra Afrika har den spredt sig til USA (i 1996) og herfra til Canada og Mexico, til Australien (i 2001) og til Europa, hvor de første fund var i 2014 i Calabrien i Syditalien. Her prøver man fortsat at forhindre den i at etablere sig. I forbindelse med ulovlig import af bidronninger fra USA til Portugal i 2005 blev larver opdaget, og hurtig indgriben hindrede videre spredning. Siden 2013 er lille stadebille endvidere blevet fundet i Jamaica, Brasilien, Mauritius og Filippinerne. Global handel spiller en afgørende rolle for denne spredning.

Hvordan spredes den lille stadebille?

Når man ser på de kendte spredninger, er det typisk i forbindelse med internationale havne, at de første fund er gjort. Det kan tyde på, at containere med bisværme, der som blinde passagerer, er blevet fragtet omkring i verden, og at stadebiller er undsluppet, når en container er kommet i land. Derfor er det især vigtigt for biavlere nær havne med containere og anden last, der kan huse bisværme, at være opmærksomme på forekomst af biller og larver i deres bistader. Offentlig bisygdomsbekæmpelse (www.biforskning.dk) har information vedrørende egnede fælder, og her kan man melde, hvis man mener at have gjort fund af den lille stadebille.

Hvorfor er lille stadebille så alvorlig?

I USA og Australien har den lille stadebille forårsaget betydelige problemer for biavlerne. En del bifamilier bliver så voldsomt angrebet, at bierne enten rømmer, eller al yngel går tabt. Mange biavlere har mistet store mængder honning fra tavler på lager.

Fund i Danmark vil betyde, at det ikke er muligt at eksportere bier, bidronninger eller brugt biavlsmateriale. Danmark vil være forpligtet til at forsøge at udrydde den lille stadebille og forhindre viderespredning, hvilket vil medføre betydelige restriktioner på flytning af bier og regelmæssige syn af bifamilier indenfor en afstand af 20 km fra det oprindelige fundsted. Det er endnu uklart, om den lille stadebille kan etablere sig i Danmark.

Hvad kan du selv gøre for at undgå smitte?

Undgå at handle med bier og brugt biavlsmateriale fra områder, hvor den lille stadebille forekommer, eller fra områder der ikke har en ordentlig overvågning af deres bibestand. Det er kun tilladt at indføre bier fra EU lande og enkelte andre steder, hvis man er registreret som importør hos Fødevarestyrelsen. Ingen af de lande eller regioner, hvor der findes lille stadebille, har mulighed for legalt at eksportere bier til Europa.

Hvem skal kontaktes?

Anmeldepligt:
Offentlig bisygdomsbekæmpelse
Aarhus Universitet
Forsøgsvej 1
4200 Slagelse
www.biforskning.dk

Faktaarket er udarbejdet i samarbejde med seniorforsker Per Kryger, Institut for Agroøkologi ved Aarhus Universitet.